

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Irena Lipowicz

Warszawa, 17.04.2015

VII.519.1.2014.AJK

Pan
Cezary Grabarczyk
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuję liczne sygnały od przedstawicieli środowiska ławników dotyczące kluczowych problemów, z jakimi spotykają się oni w trakcie wykonywania swoich obowiązków.

W pierwszej kolejności pragnę zwrócić uwagę Pana Ministra na poważne wątpliwości, jakie wywołuje kwestia objęcia ławników obowiązkiem składania oświadczeń majątkowych i upubliczniania ich w Biuletynie Informacji Publicznej, wynikająca z projektu ustawy o oświadczeniach o stanie majątkowym osób pełniących funkcje publiczne z dnia 18 lipca 2014 r. Zarówno przedstawiciele Stowarzyszenia „Krajowa Rada Sędziów Społecznych”, Rady Ławniczej przy Sądzie Okręgowym w Warszawie, jak i Stowarzyszenia Sędziów Polskich "Iustitia" w opiniach odnoszących się do wskazanego projektu ustawy podkreślają, że zobowiązanie do składania oświadczeń majątkowych przez osoby pełniące funkcję ławnika - która nie jest zajęciem zawodowym, a działalnością o charakterze społecznym i obywatelskim - może doprowadzić do zniechęcenia obywateli do ubiegania się o mandat ławniczy. Zmniejszenie liczby osób chętnych do pełnienia tej funkcji może z kolei powodować szkody dla wymiaru sprawiedliwości polegające na sparaliżowaniu pracy wydziałów, w których wymagany jest skład ławniczy (por. uwagi zawarte w opiniach do wskazanego projektu ustawy z dnia 14 i 21 sierpnia 2014 r. oraz z dnia 9 marca 2015 r.).

Kolejnym istotnym zagadnieniem są wątpliwości dotyczące **wypłaty ławnikom rekompensaty pieniężnej za czytanie akt sprawy przed rozprawą**. Z treści art. 172 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 133 ze zm.; dalej: p.u.s.p.) wynika bowiem, że ławnik otrzymuje rekompensatę pieniężną tylko za czas wykonywania czynności w sądzie, którymi są: udział w rozprawie lub posiedzeniu, uczestnictwo w naradzie nad wyrokiem, sporządzenie uzasadnienia lub uczestnictwo w posiedzeniu rady ławniczej, jeżeli został do niej wybrany. Jak wskazał Dyrektor Departamentu Sądów, Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości w Ministerstwie Sprawiedliwości (pismo z dnia 30 maja 2014 r. skierowane do Przewodniczącego Zarządu Głównego Stowarzyszenia „Krajowa Rada Sędziów Społecznych”), enumeratywne wyliczenie czynności w art. 172 § 3 p.u.s.p. powoduje, iż ławnikowi nie przysługuje rekompensata za wykonywanie czynności innych, niż ściśle oznaczone w treści przepisu. Zamknięty katalog tych czynności nie obejmuje bowiem zapoznania się ławnika z aktami sprawy przed rozprawą. Z drugiej jednak strony, w piśmie z dnia 15 października 2014 r. Dyrektor wskazanego wyżej Departamentu podkreślił, że z interpretacji przepisów art. 7, 92 i 410 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.), art. 233 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 101 ze zm.) oraz art. 169 § 2 p.u.s.p. wynika, że ławnicy mają zarówno prawo, jak i obowiązek zaznajomić się z aktami sprawy, w której zostali wyznaczeni do składu sądu. Jednocześnie w przedmiotowym piśmie podkreślono, że przyjęcie, że ławnicy mogą zapoznawać się z aktami sprawy tylko podczas rozprawy oznaczałoby czytanie tych akt przez ławników w trakcie trwania czynności procesowych oraz w obecności jej uczestników. Takie zachowanie – w ocenie Ministerstwa – nie sprzyja powadze sądu, a w wypadku spraw obszernych nie przynosiłoby pożądanego efektu. **W konsekwencji w obecnym stanie prawnym mamy do czynienia z sytuacją, w której ławnicy zobowiązani są do zapoznania się z aktami sprawy przed rozprawą, jednakże za poświęcony na tę czynność czas nie otrzymują rekompensaty.**

Otrzymałam również informację o tym, że część ławników nie otrzymuje zwrotu należności za zakup biletów umożliwiających im dojazd na rozprawę

środkami komunikacji miejskiej. Z literalnego brzmienia art. 173 p.u.s.p. wynika bowiem, że zwrot kosztów przejazdu do sądu należy się tylko ławnikom zamieszkałym poza siedzibą sądu. Tymczasem, jak wskazują przedstawiciele Stowarzyszenia „Krajowa Rada Sędziów Społecznych”, zdecydowana większość ławników zamieszkujących w miejscowości, w której znajduje się siedziba sądu korzysta ze środków komunikacji lokalnej, aby dojechać na rozprawę, zakupując z własnych środków bilety autobusowe i tramwajowe.

Rzecznik Praw Obywatelskich ma świadomość, że wykonywanie obowiązków ławnika jest dobrowolne, a zasadniczym celem pełnienia tej funkcji nie jest osiągnięcie korzyści majątkowej, lecz udział obywateli, którzy wyrażają taką wolę, w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Niemniej jednak, jak wynika z treści skarg wpływających do Rzecznika, kształt wskazanych w niniejszym piśmie przepisów wydaje się w niedostatecznym stopniu odpowiadać rzeczywistym potrzebom i ponoszonym kosztom osób, które podjęły się sprawowania funkcji ławnika. **W ocenie Rzecznika, mając na uwadze zapewnienie najwyższych standardów związanych z udziałem obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, zasadne jest podjęcie przez Ministra Sprawiedliwości działań mających na celu wsparcie środowiska ławników w wykonywaniu powierzonych im funkcji. W przeciwnym wypadku w niedalekiej przyszłości może dojść do sytuacji, w której zabraknie osób zainteresowanych sprawowaniem obowiązków ławnika, a co za tym idzie art. 182 Konstytucji RP, stanowiący o udziale obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, zostanie w istocie pozbawiony znaczenia.**

Mając powyższe na względzie, działając na podstawie art. 16 ust. 1 oraz art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1648), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie zainicjowania zmian legislacyjnych we wskazanych obszarach problemowych. Będę wdzięczna za poinformowanie mnie o zajętych we wskazanym wyżej zakresie stanowisku.

Załącznik 2

Z poważaniem
Zena Sipa